

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜRLERARASI YAKLAŞIM VE SEÇİLECEK METİNLERDE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Ahmet DEMİR*
Doç. Dr. Fatma AÇIK**

ÖZ: Metinler aracılığıyla Türkçe öğretimi, metinlerin çözümlenmesi ve yorumlanması esas alınarak gerçekleştirilen bir dil öğretimidir. Bu yönüyle de Türkçe öğretiminde metinler, amaca götüren ana araç-gereçlerdir. Kullanacağımız ana aracımızın bizi amacımıza götürecektir nitelikte olması gerekir. Çalışmada betimsel yöntem ile deneysel yöntem kullanılmıştır.

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası yaklaşımdan hareketle kullanacağımız metinlerde kültürel öğelerin bulunmasının gerekliliği üzerinde durulmuş ve ders kitaplarında yer alacak metinlerde yer alması gereken kültürel öğeler belirlenmiştir. Ayrıca Orhun, Hitit ve Gökkuşığı dil öğretim setleri kültür aktarımı açısından incelenmiştir. Değerlendirmede kitaplar arasında kültürel unsurlarımızdan hangilerinin öncelikli olarak verilmesi ve ne kadar verilmesi gerektiği konusunda bir ölçütün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklar için hazırlanması sebebiyle ortak değerleri vurgulamak adına gelenekler konusuna Yeni Hitit Dil Öğretim Setine göre daha fazla yer veren Orhun Dil Öğretim Setinde etkinliklerin çok sınırlı tutulduğu, özgün etkinliklere yer verilmediği ve ortak değerlerimizden ziyade bize özgü değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Hitit ve Gökkuşığı dil öğretim setinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi açısından gereken nitelikleri taşıdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası yaklaşım, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türkçe ders kitapları

The Points to Be Taken into Consideration in Text in Teaching Turkish as a Foreign Language by Referring to Intercultural Approach

* ahmetdemir06@hotmail.com

** Gazi Üni. Gazi Eğt. Fak. Türkçe Eğt. Böl. fatmaacik1@yahoo.com

ABSTRACT: Teaching Turkish through text analysis a means of language teaching. In this way, in Turkish language teaching, are the cardinal materials which fulfill the main aim. The main material which we use in education of Turkish must be in quality to reach our aim.

In our studies, it is defended that while teaching Turkish to foreigners, cultural elements in texts from the approach of intercultural communication it is necessary to find cultural elements in texts which we use. Also, it is examined from the view of transferring culture from Hitit, Orhun and Gökkuşığı which were writers in this area.

In the evaluation, it has come to a conclusion that there is no criteria of presenting priority and amount of cultural elements among books. Due to fact that they are prepared for Turkish Republics and relative communities, 'Orhun Language Teaching Set' giving more place to traditions relative to 'New Hitit Language Set' in order to emphasize the common values, has limited activities, does not have original activities and it gives place to our values rather than common values. It was seen that Hitit and Gokkusagi language teaching set has sufficient qualities in terms of teaching Turkish as a foreign language from the point of not having complex sentences in the texts.

Key Words: Intercultural communication, Turkish to foreigners, texts books.

GİRİŞ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretmenin önemi ve gerekliliği son otuz yıl içinde büyük ivme kazanmıştır. Devlet politikalarının da yönlendirici etkisiyle birçok kurum ve üniversite çeşitli çalışmalar başlatmıştır. Bu kurum ve kuruluşlar, sürekli gelişen dil öğretim stratejileri, yöntemleri ışığında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında belli bir mesafe almışlardır. Ancak materyal hazırlama alanındaki çalışmalarda daha çok İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dillerin öğretim yöntemleri benimsenmiş; Türk dilinin yapı ve özelliklerine uygun yöntemlerin neler olabileceğine ilişkin çalışmalar yetersiz kalmıştır.

Yabancı dil öğretiminden söz edildiğinde ilk akla gelen şey, kuşkusuz bir toplumun maddi ve manevi varlığı ile yazılı ve sözlü değerlerini oluşturan kültür olgusudur. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretirken kullanılan metinlerin kültür aktarımı açısından yeterliliği ve metinleri oluştururken dikkat edilmesi gereken noktalar üzerine araştırmalar yapılması elzemdir. Hazırlanacak materyallerde nelerin, nasıl ve niçin kullanılması gerektiğini plânlamak, sınıflandırmak bir uzmanlık sorunudur. Bu bağlamda araştırmamız öncelikle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ve örneklem olarak seçilen kitaplarda kültürel unsurların varlığını tespit etmeyi, daha sonra bu alanda uzmanlarca hazırlanacak kitaplarda ve dolaylı olarak diğer materyallerde bir anlamda Türkçenin ve Türk

kültürünün zenginliğini gösteren kültürel unsurların uygun ve doğru kullanılmasına yönelik birtakım bulgular ve yorumları içermektedir.

Araştırmamızın temel problemi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel unsurların ne derece kullanıldığının tespiti ve niçin, nasıl kullanılabileceğidir. Bu çalışmada betimsel yöntem ile deneysel yöntem bir arada kullanılmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan en yaygın yayınlardan Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan “Yeni HİTİT Yabancılar İçin Türkçe” (2008) öğretim seti, TİKA’nın hazırlatmış olduğu “Orhun Yabancılar İçin Türkçe” (2004) öğretim seti ve Dilset’in hazırlatmış olduğu Gökkuşluğu (2005) öğretim seti örneklem olarak seçilmiştir. Sözü edilen yayınların sadece ders kitapları incelenmiştir. Her kitap kendi düzenleniş biçimine göre irdelenmiş; kitaptaki tüm metinler, metinlerle ilgili alıştırmalar ve etkinlikler, metinden bağımsız alıştırmalar ve etkinliklerde kullanılan kültürel unsurların yer aldığı metinler tespit edilmiştir. Çalışmamız istatistiksel bir çalışma değildir. Bu nedenle yorumlar tespitler doğrultusunda yapılmıştır. Metinlerde geçen kültürel unsurlarla ilgili özel anlamda bir alıştırmalar etkinliği varsa bunlar ayrıca değerlendirilmiştir.

Dil-Kültür İlişkisi

Dünya üzerinde yüzlerce dilin tarih sahnesine girip daha sonra kaybolduğunu görmekteyiz. Bunun temel nedeni o toplumların kültürel anlamda yok olmalarıdır. Dil tanımlarına ve özelliklerine baktığımızda dilin bir anlaşma ve iletişim aracı ve kültür aktarıcısı olduğu noktasında birleştiği görülecektir. Dil öğretiminin temelinde, insanlar arasında doğru iletişimi sağlayarak ait olduğu toplumun kültürünü gelecek nesillere ve diğer toplumlara aktarmak yatmaktadır. Kültür ise; toplumsal, kuşaktan kuşağa aktarılan, kapsayıcı, değişime açık, hem maddi hem manevi ve düzenleyici bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürü oluşturan öğelerin başında dil, din, sanat dalları, tarih, coğrafya, gelenek- görenekler, yemekler, mimari, ahlâki kurallar, hukuk vb gelmektedir.

Dil kültür ilişkisi sorgulandığında, kültürün en önemli koruyucusu ve aktarıcısının dil olduğu gerçeğiyle karşılaşırız. Dil kültürü koruma ve aktarma görevinin yanında kültürü geliştirme ve değiştirme görevini de üstlenmiştir. Ziya Gökalp bu durumu; “Milli kültürün ilk örneğini dilin kelimelerinde, medeniyetin ilk örneğini de yeni sözler biçiminde icat edilen terimlerinde görüyoruz.” (2003: 27) şeklinde ifade etmektedir. Gökalp’in bu görüşünü destekleyen Mehmet Kaplan (2002: 139); dili, bir toplumun duygu ve düşüncelerinin kabı olarak nitelendirir ve bunun bu kap ile nesilden nesile aktarıldığını vurgular. Dilin toplumu şekillendiren bir kap olmasının yanı sıra toplumu bir arada tutan bir yapıya sahip oldu-

ğu da görülecektir. Nermi Uygur (1996: 19); “Dil, kültür yapısını bir arada tutan çimentodur; ya da tek yanlı izlenimleri gidermek amacıyla başka benzetmelere başvurduğumuzda, dil: kültür alanının her yanını aydınlatan güneştir; dil: kültür kilimini dokuyan ipliktir; dil: tüm kültür anıtlarının yansıdığı akarsudur.” şeklinde tanımlarken dilin, insana ait her türlü ürünün taşıyıcısı olduğunu ve kültürün yeniden öğrenilip aktarılmasında ona ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

Dilin kültür ile ilişkisini yanında düşünce ile de ayrılmaz bir ilişkisi mevcuttur. Doğan Aksan (2000: 67)’a göre kimi zaman dildeki bir sözcük bile bir ulusun inançları, gelenekleri, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkileri, maddî ve manevî kültürü üzerinde fikir verebilir. Kültür bir yaşam tarzıdır ve aynen dile yansır. Bir dilin belli bir dönemde yazılmış metnini incelediğimizde o dönemde toplumu etkileyen olayları, toplumun yaşayış şeklini öğrenebiliriz. Uygur (2001: 7) bu durumu; “Toplum, din, edebiyat, tarih, bilim, eğitim gibi kültürün her yöresi en iç öğelerine dek zorunlulukla dilin damgasını taşır.” diyerek açıklar.

Bir milletin özelliklerini en iyi açıklayan dildir, hatta toplumun özellikleri dil ile birleşir ve kültürün tam bir yansıtıcısı olur. Biri olmadan diğerinin varlığı da düşünülemez. Kültürü aktarmayı sağlayan dildir, kültür ise ortak değerler vasıtasıyla dilin anlatılmasına olanak tanır. Kültür tarihi bir süreçte gelişir ve bunu diğer nesillere aktarabilmenin tek yolu dildir, bundan dolayı dil sayesinde kültürün yapısı bozulmaz ve canlılığı korunur. Bedia Akarsu (1998: 83), “Diller ve öğeler bir çağdan ötekine geçe geçe geldiğinden, geçmişin etkileri kültürün en derinine kadar işler.” diyerek bu durumu açıklar.

Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlkeler

Dil öğretiminde öncelikli olarak dört temel beceri; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin bütünsel olarak öğretilmesi amaçlanmaktadır. Bunları gerçekleştirebilmek için eğitimin olmazsa olmaz şartı, iyi bir planlama yapmak gerekliliğidir. Planlama yaparken derse yöntem, metot ve metin açısından çeşitlilik getirmeye çalışılmalıdır. Yapılan planlama sonucunda dil öğretiminde öğretilecek konular belli bir sıraya konularak basitten karmaşığa, somut kavramlardan soyut kavramlara doğru olmalı ve görsel- işitsel araçlar kullanılmalıdır. Yabancı dil öğretiminin hedefleri arasında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise yabancı dil derslerinin esasını öğrenilen dili daha çok duyma ve kullanmaları gerekliliğidir. Bu gereklilikten dolayı yabancı dil derslerinde ana dili kullanmaktan mümkün olduğu kadar kaçınarak öğrencilerin öğrenilen dilde daha fazla konuşmalarına imkân sağlanmalıdır. Dil öğretiminde karışıklığa sebebiyet vermemek için sınıf içi uygulamalarda bir derste tek bir yapıyı sunmaya gayret gösterilmelidir. Sınıf içinde öğretilenlerin kalı-

cı olması için verilen bilgi ve örneklerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi de önemli bir noktadır. Eğitimin başarıya ulaşabilmesi için öğrencilerin güdülenme ve cesaretlendirilmeye ihtiyaç duyduğu unutulmamalıdır. Özcan Demirel yabancı dil öğretiminde bulunması gereken genel ilkeleri on sekiz madde halinde sıralamış ve bu sıralama da; “Öğretilen dilin kültürünün de öğretilmeye çalışılması” na da yer vermiştir.

Gerek ana dilin gerek yabancı dilin öğrenilmesi ve öğretilmesi konusunda geçmişten günümüze birçok çalışma yapılmıştır. Hâlen yabancı bir dili de ana dili gibi edindirmeye yönelik yöntem arayışları ve çalışmalar devam etmektedir. Tarihi süreç içerisinde çeşitli dil öğretim yöntemleri ortaya çıkmış ve yabancı dil öğretiminde yöntem kavramı önemli bir konu olmuştur. Bugün tüm Avrupa ülkelerinde yabancı dil öğretimi Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü’nce belirlenen Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı (The Common European Framework of Reference for Languages)’na göre yapılmaktadır. Bu program çerçevesinde ortak dil kriterleri belirlenmiş ve yabancı dil öğretiminde kullanılacak yöntemler bu kriterlere göre şekillenmiştir. Bu çerçeve programda dil öğretimi A1, A2, B1, B2, C1, C2 olmak üzere altı düzeyde tespit edilen davranışların kazandırılması şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım

Yabancı bir dil öğrenmek, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanmak yani sadece kuralların öğrenilmesi ve kelimelerin o dile çevrilmesi demek değildir. Yabancı dil öğrenimi bir anlamda dünyada bulunan diğer toplumların dünyaya bakış açılarını, düşünme ve değer sistemlerini anlamak için yapılan bir uğraştır. Bir toplumu oluşturan bireylerin günlük hayatta meydana getirdikleri çeşitli etkinlikleri algılayabilmek için o toplumun kültürüne has temel noktaları bilmek gerekir.

Yabancı dil öğrenmede amacımız, kültürel yeterlilikleri kazanarak o dili daha iyi anlar konuşur hale gelebilmektir. Bunu yapabilmek için o dilin sözcüklerinin nerede, ne zaman, niçin, kim tarafından hangi ortamda kullanıldığının bilinmesi ve kavranması oldukça önemlidir. Unutulmalıdır ki her dil dünyayı ayrı bir biçimde yorumlar. Bu sebeple yabancı dil öğrenimi sırasında yeni düşünüş ve yaşam biçimleriyle karşılaşılır. Bu karşılaşma yabancı dil öğrenen kişide dünyayı yeni ve esnek bir bakış açısıyla değerlendirme imkânı sunar. Kültürlerarası iletişimi genel olarak kültür ve iletişim kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşan sosyal bir olgu ve farklı kültürler arasındaki iletişim olarak tanımlamak mümkündür. Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası etkileşimin yaratılacağı ortamı oluşturmak son derece önemlidir. “Yabancı dil öğretimi iki farklı kültürün karşılaştığı bir ortamdır. Yabancı dil öğrenen kişi aynı zamanda yeni bir

kültür öğrendiğine göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi de Türk kültürünün anlatıldığı, yansıtıldığı bir ortam olmalıdır” (Pehlivan 2007: 1). Demircan; Saville ve Troike’den yaptığı aktarımla dil kuramının iletişim ve kültür ile birleştirilerek yapılması gerekenleri şu şekilde sıralar: 1. Biçimsel bakımdan olabilirlik 2. Bulunan araçlarla uygulanabilirlik 3. Kullanıldığı ve değerlendirildiği bağlama uygunluk 4. Gerçekten uygulandıysa neyi gerektirdiği (Demircan 1990: 250).

Bu hususlar kültür aktarımı açısından dikkat edilmesi gereken noktalar. Kültür aktarımı yapıyoruz diye bağlama uygun olmayan ya da dili ve yapıyı öğretmek yerine sadece kendi kültürünü dayatmaya yönelik bir yol takip edilmemelidir. Yabancı dil öğretiminin süreklilik gösteren, değişken, çok yönlü ve karmaşık bir sistem olduğu unutulmamalıdır.

Yabancı dil öğretiminde, kültürlerarası yaklaşımla birlikte bireylerin kültüre bakışlarıyla ilgili iki yön mevcuttur. Kültüre bakışın ilk yönünü, bireyin kendi kültürünü esas alarak diğer kültürleri değerlendirmesi oluşturur. Bu görüşle birlikte kültürün farklı algılanış biçimleri ortaya çıkmaktadır. Yani bazıları kültürel farklılığı reddederek kendi kültürünü en üstün güç olarak görür. Bu görüşte kültürel değişikliklere karşı savunma ve kültürel değişiklikleri küçümseme gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Kültüre bakışın diğer bir yönü de kültürü diğer kültürlerden hareketle değerlendirmedir. Bu açıdan bakan bir birey kültürel farklılıklarını kabul ederek bu farklılıklara uymaya çalışır, sonucunda da kişi yaşadığı deneyimlerden başka görüşleri de dikkate alarak kendisi de farklı açılardan düşünebilme yeteneğini kazanır. “Kültürümüzün, bilgi ve becerilerimizin gelişmesi, çağın düşüncesini yakalamamız, ona ayak uydurmamız yahut onun gelişmesine katkıda bulunmamız gibi etkenler yabancı dil öğretiminde kültür olgusunu ve kültürlerarası yaklaşımı zorunlu hale getirmektedir” (Aktaş 2007: 61).

Türkiye’nin 1980 yılında başlattığı dışa açılma politikaları ve Türk cumhuriyetleri ve topluluklarının tam ya da yarı bağımsızlığı ile birlikte değişen şartlar içinde Türkiye Türkçesinin ana dili olarak öğretiminin dışında da öğretilmesini zorunlu kıldı. Ayrıca dünya üzerinde artan uluslar arası ilişkiler, ulusların kendi ana dilleriyle iletişim kurmalarında yetersiz kalmış bu durum milletlerin birbirlerinin dillerini öğrenme mecburiyetini getirmiştir.

Dil Öğretiminde Metinlerin Yeri

Türkçe öğretiminde temel ders materyallerinden biri metindir. Hatta Türkçe eğitiminin büyük ölçüde metne dayandığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü dil öğrenmek; kelimelerin, kurallar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturduğu dünyayı görmek, tanımak, anlamak, değerlendirmek, hissetmek, bu dünyada yaşamaktır.

Dilin en iyi ve etkili şekilde kullanıldığı edebî eserler, bir taraftan toplumun kültürel değerlerini yansıtırken, diğer taraftan insanın duygularına hitap ederek onların gelişmesine aracılık eder. Edebî metinler; toplum açısından kültürel değerleri, bireysel açıdan da eğlendirici, zevk verici olmak üzere çeşitli unsurları bünyesinde taşır. Bu açıdan edebî metinler; ana dili ve yabancı dil öğrenimi veya öğretiminin vazgeçilmez unsurlarıdır.

Fuat Baymur (1959) dil öğretiminin dayandığı temel ilkeleri; dil dersleri, dil ile birlikte onun muhtevasını da ele almalıdır, çocuğun yaşına ve çevresine mahsus olan dilden hareket etmelidir ve bir bütün teşkil etmelidir şeklinde sıralamaktadır. Bu ilkeleri etkili bir şekilde uygulayabilmenin en önemli yolu metinlerdir. Fakat her metnin ders materyali olarak kullanılması mümkün değildir. Derste kullanılacak metinlerin, hedef kitlelerin seviyesine, Türkçe eğitiminin ve dersin amaçlarına uygun olması şarttır. Metinlerin Türkçeyi en iyi şekilde örneklemesi, günlük hayatla bağlantı kurması, bireyi hayatın içerisine sokması, kültürel değerleri yansıtması gerekir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanmış ve hazırlanacak kitaplarda seçeceğimiz metinlerin hem kültürümüzü yansıtması hem de Türkçe öğrenenlere vermek istediğimiz bilgileri içermesine dikkat edilmelidir. Metin seçiminde üzerinde dikkatle durulması gereken noktalardan biri de seçilen yazının öğrenciye kazandırılması gereken dil bilgisi yapılarını içermesidir. Edebî metinler öğrencinin dili, doğal yapısı içinde algılanmasına imkân verir. Bu yönüyle edebî metinler dil öğretiminin ve öğreniminin ileri seviyelerde vazgeçilmez bir parçasını oluşturur. Ayrıca, kelime hazinesini geliştirip zenginleştiren, anlama ve anlatma becerilerini arttıran bir özellik taşır.

Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Kültürel Unsurlar

Kültürü oluşturan unsurları düşündüğümüzde öğretmek için karşımıza çok geniş kapsamlı bir birikim, uygulama ve yaşantılar çıkacaktır. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretimi esnasında kültürümüzü oluşturan bütün unsurları vermek mümkün olmayacaktır. Ülker'in Byram ve Risager'den yaptığı aktarıma göre yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının büyük önemi vardır; fakat kültür çok kapsamlı bir olgu olduğu için ve yabancı dil öğrenenler yine de daha çok dilin dizgesel yapılarına odaklı olduklarından kültür başlığı altında öğrenciye verilebilecek olan şeyler öğrencinin dili anlamasına yardımcı olacak nitelikte olmalıdır. Tarih, günlük yaşam ve rutinler, alışveriş, yiyecek-içecek, gençlik kültürü (moda, müzik vb.), okul ve eğitim, coğrafya, aile yaşantısı, sosyal şartlar, festivaller, gelenek-görenekler, turizm ve seyahat, iş hayatı ve işsizlik gibi konular yabancı dil öğrenenlere kültür bağlamında öncelikle öğretilmesi uygun olan konulardır (2007: 16-17).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde önemli olan unsurların başında iletişimsel yetiyi kazandırmak gelmektedir. Tahsin Aktaş'a göre (2004: 46); iletişimsel yeti, “ Bir dil toplumu ile iletişim kurmak için gerekli bilgilere ve bunların kullanılması için gerekli becerilere sahip olma anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle dildeki göstergelerin değişik ortamlarda, yerinde ve zamanında anlamlı olarak kullanılmasını gerektirmektedir.” Aktaş konu ile ilgili olarak bu yetinin yalnızca dil bilimsel ve toplum bilimsel iletişim ve etkileşim kurallarını değil, aynı zamanda iletişim olayları etkileşim işlemlerinin bağlam ve içeriğinin temelini oluşturan kültürel kuralları ve bilgileri de içerdiğini belirtmektedir.

Kültür aktarımı sürecinde hedef kültür, kaynak kültür ve ortak kültür kavramlarına dikkat etmek gerekir. Kaynak kültür öğrencinin içinde bulunduğu konuşmalarını, yaşayış ve düşünüş tarzını şekillendiren kültürdür. Dil öğretimi esnasında öğrenciye yön veren bu kültür öğrencinin dil öğrenmesini kolaylaştırabileceği gibi zorlaştırabilir de. Kültürlerarası yaklaşımda amaç kültürü öğretmek anlaşılmayı sağlamaktır. Eğer sadece kültürü tanıtmak istersek öğrencilere kültür hakkında kısa bilgiler vermek yeterli olacaktır. Kültür aktarımını gerçek anlamda gerçekleştirebilirsek öğrenci kaynak kültüründe yaşamış olduğu deneyimleri nasıl normal karşılıyorsa, diğer kültürleri de normal karşılayacaktır. Hedef kültür yabancı dil öğretimi ve kültürlerarası yaklaşımla aktarılmak istenen kültürdür. Hedef kültürün aktarımı yapılırken öğrencilerin kaynak kültürlerinden kaynaklanan bir savunma sistemi oluşturacakları unutulmamalıdır. Kaynak kültürle hedef kültürün karşılaşması sonucunda kişinin kendini veya karşısındakini farklı hissetmesi ve bu durumdan rahatsız olması doğal bir durumdur. Yabancı dil öğretiminde kişi için öteki diye adlandırılacak hedef kültür sadece gözlemlenecek bir nesne durumundadır. Bu nedenle hedef kültürü gerçek anlamıyla anlamaya çalışmayacaktır. Birey hedef kültürü öğrenmeden hedef dili tam anlamıyla öğrenemeyeceğinin bilincine varırsa hedef kültüre bakış açısı değişecektir. Kültürlerarası yaklaşım ile birey hedef kültürü öğrenme sırasında kaynak kültür ile karşılaştırma yaparak kaynak kültürünü de daha iyi anlama ve bilmediği yönlerini tanıma imkânı bulacaktır. Hedef kültürün aktarımında aktarımın sınıf içinde hangi yollarla yapıldığına dikkat edilmesi gerekir. Kültür aktarımı sırasında hedef kültürün değerlerini yansıtan bilim, sanat ve kültür öğelerinden yararlanmak hedef kültürü öğrenciye aktarmayı kolaylaştırır. Ortak kültür kaynak kültür ile hedef kültürün karşılaşmasının sonucunda zamanla ortaya çıkacak olan kültürdür. Ortak kültür kaynak kültürle hedef kültürün birey tarafından sentezlenerek oluşturulur.

Kültürlerarası yaklaşımla yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yaparken kültürel unsurların gerek öğretim esnasında gerekse kullandığımız materyallerde bulunması elzemdir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta

hangi kültürel unsurların aktarımının yapılacağıdır. Yani biz yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yaparken hangi kültürel değerlerimizi aktaracağız? Geçmişte kalmış kültürel değerlerimizi mi yoksa sokakta yaşayan ve son yıllarda yabancı kültürlerden çok fazla etkilenerek oluşmuş kültürel unsurları mı aktaracağız?

Kültür aktarımını dil eğitiminin bir parçası olarak değerlendiren Aslan'a göre (2007: 118); bu aktarımın ölçüsü iyi ayarlanmalıdır. Kültür aktarımı hem öğrenilen yabancı dilin ait olduğu toplumlara tanıtıcı nitelikte olmalı hem de başka kültürlerin özelliklerini sunan bir yapıda olmalıdır. Türkçe öğretimi esnasında kültürlerarası yaklaşımdan hareketle aktarılacak olan kültürel unsurlarda bir sıra gözetilmeli ve kendi kültürümüze ait olan unsurların kullanım sıklığına göre yer verilmesi gözetilmelidir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan Kitapların Kültür Aktarımı ve Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi

İncelemeye aldığımız TİKA tarafından hazırlanan Orhun, Ankara Üniversitesi'ne bağlı TÖMER öğretim görevlileri tarafından hazırlanan Hitit ve Dilset adlı yayınevini hazırlattığı Gökkuşluğu dil öğrenim setleri şu ölçütler doğrultusunda incelenmiştir:

Tabloda metin belirlenen ölçütleri taşıyorsa "1" , taşıyamıyorsa "0" yazılmıştır. Daha sonra değerlendirme yapmak amacıyla tablodaki değerler toplanmıştır. Bu sayede kaç adet metnin bu özellikleri taşıdığı tespit edilmeye çalışıldı. Bu çalışmada metin sayılarını belirlerken setlerde bulunan metinleri kendi üniteleri içinde değerlendirmeye alındı. Ünite bir bütün olarak ele alınmış ve bir ünite bir metin gibi kabul edilmiştir. Bu sebeple incelenen metin sayısı setlerde bulunan metinleri değil, setlerde bulunan ünite sayılarını ifade etmektedir. Bu durum yalnız "Orhun" setinde farklılık göstermektedir. Bunun sebebi Orhun dil öğrenim setinde bulunan ileri düzey kitabının ünitelerden değil sadece metinlerden oluşmasıdır.

Setler öğrenci ders kitabı, çalışma kitabı, öğretmen kitabı gibi kitapların birleşmesinden oluşmuştur. Burada öğrenci çalışma kitapları dil öğretimi ve kültürel özellikler yönünden incelenmiştir. Kullanılan ölçütler ise şu şekildedir: Temel seviyede öğrencilerin hem konuşmalarına hem anlamalarına hem de başkalarıyla anlaşmalarına yardımcı olacak diyalog metinlerinin ve kültürel farklılıklardan olan kelimelerin söyleniş biçimlerinden yola çıkarak oluşabilecek anlaşmazlıkları giderme amacıyla dinleme metinlerinin varlığı; geri bildirim ve öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini etkilemesinden dolayı metinler arası bağlantının varlığı; sezdirme yönteminden hareketle metinlerin içinde dil bilgisi kurallarının verilmesi; metinlerin kültürler arası yaklaşımdan hareketle hazırlanması, konuşma, yazma, anlama bölümlerinde kültürel değerlerimizi ya da kül-

türel özellik taşıyan eserlerimizin olması; metinlerde öğreticilik; gelenekler, atasözü ve deyimlere yer verilmesi; dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer vermesi; edebî ve kurgulanmış metinlerin seviyeye göre yer alması; yapı (uzunluk- kısalık) yönünden metinlerin uygunluğu; cümlelerin çeşitliliği (basit, sıralı, birleşik cümleler); dil ve anlatımın açık ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir.

Orhun dil öğretim seti; 3 temel düzey ve 1 ileri düzey olmak üzere toplam 4 kitap ve öğrenci çalışma kitaplarından meydana gelmiş bir settir. Daha öncede belirttiğimiz gibi Tablo 1’de bulunan sayılar setlerdeki toplam metin sayılarından değil, Orhun dil öğretim setlerinin birinci, ikinci, üçüncü kitaplarındaki ünite toplamları ve ileri düzeydeki metinlerin toplamından hareketle tespit edilmiştir.

Özellikler	Özelliği taşıyan metin sayısı
Diyalog metni var mı?	38
Dinleme metni var mı?	45
Metinler arası bağlantı var mı?	59
Dil bilgisi konusu ile bağlantı var mı?	39
Metin kültürel özellikler taşıyor mu?	66
Metin kültür aktarımı için yeterli mi?	51
Metinlerde ayrıca bir konuşma bölümü var mı?	44
Metinlerde ayrıca bir yazma bölümü var mı?	45
Metinlerde ayrıca bir okuma bölümü var mı?	45
Metinlerde ayrıca bir anlama bölümü var mı?	93
Metinler yapı (uzunluk- kısalık) yönünden uygun mu?	103
Edebî metin kullanılmış mı?	68
Metin olarak kurgulanmış metinler var mı?	47
Metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmiş mi? (Düzeylerine göre incelenmiştir.)	9
Metinler bir şeyler öğretmek amacıyla yazılmış öğretici metin mi?	82
Metinlerde dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer verilmiş mi?	34
Metinlerde geleneklerden söz edilmiş mi?	30
Metinlerde atasözleri ve deyimlere yer verilmiş mi?	19
Metinlerin dil ve anlatımı açık ve anlaşılır mı?	103

Tablo 1. Orhun Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri

Orhun dil öğretim seti; 3 temel düzey ve 1 ileri düzey olmak üzere toplam 4 kitap ve bir öğrenci çalışma kitabından meydana gelmiş bir settir. Burada verilen sayılar setlerdeki toplam metin sayılarından değil, Orhun dil öğretim setlerinin birinci, ikinci, üçüncü kitaplarındaki ünite

toplamları ve ileri düzeydeki metinlerin toplamından hareketle şu şekilde tespit edilmiştir: 38 Diyalog metni; 45 Dinleme metni; 59 Metinler arası bağlantı; 39 dil bilgisi konusu ile bağlantı; 66 kültürel özellikler taşıyan metin; 51 kültür aktarımı için yeterli metin; 44 ayrıca konuşma bölümü olan metin; 45 ayrıca yazma bölümü olan metin; 45 ayrıca okuma bölümü olan metin; 93 ayrıca anlama bölümü olan metin tespit edilmiştir. 82 metin öğretici nitelik taşıırken, 34 metinde dünyada tanınmış Türk şahsiyetlere yer verdiği, 30 metinde ise Türk geleneklerinden söz edildiği görülmüştür. 103 metnin yapı yönünden uygun olduğu; 68 edebî metne karşın 47 kurgulanmış metnin kullanıldığı; 9 metinde uzun ve karmaşık cümleye rastlandığı; 103 metnin dil ve anlatım açısından açık ve anlaşılır olduğu görülmektedir.

Orhun dil öğretim setinin ilk üç kitabında yer alan kültürel unsurlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Kitabın adı	Sayfa	Bulunan kültürel unsur
Ders Kitabı 1	27	Atatürk ve Nasrettin Hoca'nın resmi
Ders Kitabı 1	45	Eski Türk evleri ve cami resmi
Ders Kitabı 1	70	Yemek kültürümüzle ilgili ayrıntılar
Ders Kitabı 1	98	Turizmle ilgili ayrıntılar
Ders Kitabı 1	103	Türkiye hakkında bilgi
Ders Kitabı 1	7, 8	Yemek kültürümüzle ilgili ayrıntılar
Ders Kitabı 1	19	Türkiye'den manzaralar
Ders Kitabı 1	72	Cirit oyunu
Ders Kitabı 1	76, 77, 78	Mimar Sinan ve eserleri
Ders Kitabı 2	83, 84	Ankara hakkında kültürel bilgi
Ders Kitabı 2	148, 149	Tarihimize ilgili bir anekdot ve bir atasözümüzün hikayesi
Ders Kitabı 3	12	Yağlı güreşle ilgili resimler
Ders Kitabı 3	13- 19	Âşıklık geleneği
Ders Kitabı 3	26 - 28	Safranbolu evleri
Ders Kitabı 3	59, 60	Düğün geleneği
Ders Kitabı 3	91	İstanbul'un fethi ile ilgili resim
Ders Kitabı 3	104 - 109	Mevlana ve Mevlevilikle ilgili resimler ve bilgi
Ders Kitabı 3	126 - 131	Nevruzla ilgili bilgi ve resimler
Ders Kitabı 3	134, 135	Anadolu ile ilgili şiir ve resimler
Ders Kitabı 3	152, 153	Karagöz ile Hacivat oyunu ve resimler
Ders Kitabı 3	155 - 160	Bilge Kağan ile ilgili bilgiler
İleri Düzey	41 -43	Türk Halk Edebiyatıyla ilgili bilgiler
İleri Düzey	108 - 109	Atatürk ve Türk dili
İleri Düzey	129 - 132	Büyük Selçuklu İmparatorluğu ile ilgili bilgiler
İleri Düzey	139-143	Gelibolu ve Çanakkale Savaşları ile ilgili bilgi ve resimler
İleri Düzey	155,156	Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı hakkında bilgiler

Tablo 2. Orhun Dil Öğretim Setinde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler

Orhun dil öğretim setinin ilk üç kitabında yer alan kültürel unsurlar çeşitli resimler ve biyografiler ve bilgiler şeklindedir. Resim olarak; Atatürk ve Nasrettin Hoca'nın (1. Kitap s. 27), eski Türk evleri ve cami (1. Kitap s. 45); Türkiye manzaraları (2. Kitap s. 19); yağlı güreşçiler (3. Kitap s.12), İstanbul'un fethini gösteren manzara (3. Kitap s. 91) yer almakta. Hem bilgi hem de resimlerin olduğu metinler ise Mevlana ve Mevlevilik (3. Kitap s. 104-109), nevrüz (3. Kitap s. 126-131), Karagöz ve Hacivat (3. Kitap s. 152-153), Anadolu ile ilgili şiire ile Gelibolu ve Çanakkale Savaşlarına (İleri Düzey s. 139-143) yer verilmiştir. Gelenek-göreneklere ilişkin metinler yemek kültürümüz (1. Kitap s. 70 - 2. Kitap s. 7-8), cirit (2. Kitap s. 72), bir atasözünün hikayesi (2. Kitap s. 148-149); aşıklar (3. Kitap s. 13-19), düğünlerimizden (3. Kitap s. 59-60) bahsedilmiştir. Tarihi şahsiyetler Mimar Sinan (2. Kitap s. 76-78); Bilge Kağan (3. Kitap s.155-160); Atatürk (İleri Düzey s. 108-109) anlatılırken; Ankara (2. Kitap s. 83-84), Safranbolu evleri (3. Kitap s. 26-28), Türkiye (1. Kitap s. 98, 103), Büyük Selçuklu İmparatorluğu (İleri Düzey s. 129-132), dini-tasavvufî Türk edebiyatı (İleri Düzey s. 155-156), Türk halk edebiyatı (İleri Düzey s. 41-31)

Yeni Hitit Dil öğretim setindeki metinlerle ilgili sayılar Tablo 3'te gösterilmiştir. Daha öncede belirttiğimiz gibi bu tabloda bulunan sayılar setlerdeki toplam metin sayılarından değil, birinci, ikinci, üçüncü kitapta-ki ünite toplamından hareketle tespit edilmiştir.

Özellikler	Özelliği taşıyan metin sayısı
Diyalog metni var mı?	0
Dinleme metni var mı?	24
Metinler arası bağlantı var mı?	24
Dil bilgisi konusu ile bağlantı var mı?	24
Metin kültürel özellikler taşıyor mu?	21
Metin kültür aktarımı için yeterli mi?	4
Metinlerde ayrıca bir konuşma bölümü var mı?	24
Metinlerde ayrıca bir yazma bölümü var mı?	24
Metinlerde ayrıca bir okuma bölümü var mı?	24
Metinlerde ayrıca bir anlama bölümü var mı?	24
Metinler yapı (uzunluk- kısalık) yönünden uygun mu?	24
Edebî metin kullanılmış mı?	3
Metin olarak kurgulanmış metinler var mı?	24
Metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmiş mi? (Düzeylerine göre incelenmiştir.)	2
Metinler öğrencilere bir şeyler öğretmek amacıyla yazılmış öğretici metin mi?	24
Metinlerde dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer veril-	5

miş mi?	
Metinlerde geleneklerden söz edilmiş mi?	4
Metinlerde atasözleri ve deyimlere yer verilmiş mi?	22
Metinlerin dil ve anlatımı açık ve anlaşılır mı?	24

Tablo 3. Yeni Hitit Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri

Yeni “Hitit” dil öğretim setinde ünitelerin içine ayrıca bir diyalog bölümü konulmamıştır. Bunun yerine kitapların sonunda her ünite ile ilgili bir “Karşılıklı Konuşma” adı altında bir bölüme yer verilmiştir. “Özellikle-rimiz” ile ilgili bir diğer noktada “anlama” bölümünün “dinleme” ve “okuma” ile birlikte verilmesidir. Yeni Hitit Dil öğretim setindeki metinlerle ilgili değerlendirmeler ise şu şekildedir: Diyalog metni yok; 24 Dinleme metni; 24 Metinler arası bağlantı; 24 dil bilgisi konusu ile bağlantı; 21 kültürel özellikler taşıyan metin; 4 kültür aktarımı için yeterli metin; 24 ayrıca konuşma bölümü olan metin; 24 ayrıca yazma bölümü olan metin; 24 ayrıca okuma bölümü olan metin; 24 ayrıca anlama bölümü olan metin tespit edilmiştir. 24 metin öğretici nitelik taşıırken, 5 metinde dünyada tanınmış Türk şahsiyetlere yer verdiği, 4 metinde ise Türk geleneklerinden söz edildiği görülmüştür. 22 metinde atasözü ve deyimlerimize yer verilmiştir. 24 metnin yapı yönünden uygun olduğu; 3 edebî metne karşın 24 kurgulanmış metnin kullanıldığı; 2 metinde uzun ve karmaşık cümleye rastlandığı; 24 metnin dil ve anlatım açısından açık ve anlaşılır olduğu görülmektedir.

Yeni Hitit dil öğretim setinde bulunan kültürel unsurlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Kıtabın adı	Sayfa	Bulunan kültürel unsur
Yeni Hitit 1	42	İstanbul
Yeni Hitit 1	95	Ah Tamara (efsane)
Yeni Hitit 1	100	Kapadokya (tanıtım)
Yeni Hitit 1	101	Balıkesir (tanıtım)
Yeni Hitit 1		70’li Yıllardan Küçük Detaylar (Siyah önlük, aşk mektuplarındaki kurutulmuş çiçekler ve mektubun ucunu yakma, bir tutam saç koyma)
Yeni Hitit 2	14	Rahmi Koç
Yeni Hitit 2	18	Güreş resimleri
Yeni Hitit 2	45	Anadolu’da giyimle ilgili bilgi ve resimler
Yeni Hitit 2	66	Ebru sanatıyla ilgili bilgi ve resimler
Yeni Hitit 2	93	Van Kedisi
Yeni Hitit 2	122	“Anadolu’nun Sırları” (Anadolu ile ilgili bilgi ve resimler)
Yeni Hitit 2	128	Eski Bayramlar
Yeni Hitit 3	9	Orhan Pamuk (hayatı ve eserleri)

Yeni Hitit 3	11	Aziz Nesin (hayatı ve eserleri)
Yeni Hitit 3	11	Âşık Veysel (hayatı ve eserleri)
Yeni Hitit 3	10	Ağızına biber doldurmak, başından geçmek, yüzü kırmak, gülmekten kırılmak, hoşuna gitmek, havaya girmek, nutku tutulmak, ağza alınmayacak laf, sonu gelmemek, kaşlarını çatmak, laf işitmek, akıl ermemek, esen kalmak, pot kırmak
Yeni Hitit 3	14	Cengiz Aytmatov "Beyaz Gemi"
Yeni Hitit 3	18	Su gibi akıp gitmek
Yeni Hitit 3	21	İçini dökmek, yediği içtiği ayrı gitmemek, bir kaleme silmek, akıl vermek, havadan sudan konuşmak, içli dışlı olmak, ikili oynamak, arası açılmak, sırtından vurmak, işi düşmek
Yeni Hitit 3	28	Taş çıkarmak
Yeni Hitit 3	29	Fırlayıp çıkmak, hoş gelmek, selam vermek
Yeni Hitit 3	34	Dizlerinin bağı çözülmek, gözüne uyku girmemek
Yeni Hitit 3	35	Kendini toparlamak, kendine gelmek, kalbi yerinden fırlamak, sıkıntıdan patlamak
Yeni Hitit 3	36	Yüreği ağızına gelmek, kaşlarını çatmak
Yeni Hitit 3	39	Kalbi yerinden fırlamak, selam vermek
Yeni Hitit 3	40	Nefes alamamak
Yeni Hitit 3	42	Lokum resmi
Yeni Hitit 3	43	Hünkârbeğendi yemeğinin resmi ve tarifi
Yeni Hitit 3	48	Oryantal dans ile ilgili resim ve bilgiler
Yeni Hitit 3	56	Paramızın resmi ve bilgiler
Yeni Hitit 3	78	Karagöz ve Hacivat resmi
Yeni Hitit 3	104	Eski Türk evleriyle ilgili resim ve bilgiler

Tablo 4. Yeni Hitit Dil Öğretim Setinde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler

Kültürel unsurlar ise şu şekildedir: Resim olarak güreşçiler (Yeni Hitit 2 s. 18), Türk lirası (Yeni Hitit 3 s. 56), ebru sanatı (Yeni Hitit 2 s. 66), lokum (Yeni Hitit 3 s. 42), Karagöz ile Hacivat (Yeni Hitit 3 s. 78), Gelenek görenekleri içeren metinler bayramlar (Yeni Hitit 2 s. 128) yer almakta. Hem bilgi hem de resimlerin olduğu metinler ise Anadolu'da giyim (Yeni Hitit 2 s. 45), Anadolu efsaneleri (Yeni Hitit 2 s. 122), oryantal dans (Yeni Hitit 3 s. 48); yemekler (Yeni Hitit 3 s. 43), eski Türk evlerinden (Yeni Hitit 3 s. 104), 70'li yıllara ait detaylardan (Yeni Hitit 1 s. 45) bahsedilmiştir. Tanınmış şahsiyetler Rahmi Koç (Yeni Hitit 2 s. 14); Orhan Pamuk (Yeni Hitit 3 s. 9), Aziz Nesin (Yeni Hitit 2 s. 15), Aşık Veysel (Yeni Hitit 3 s. 11), Cengiz Aytmatov (Yeni Hitit 3 s. 14); tarihi ve turistik açıdan önemli merkezlerimizden İstanbul (Yeni Hitit 1 s. 42), Balıkesir (Yeni Hitit 1 s. 101), Kapadokya (Yeni Hitit 1 s. 100), bir efsane ve kedileriyle Van (Yeni Hitit 1 s. 95- Yeni Hitit 2 s. 93) ilimiz

anlatılmıştır. Metinler içinde geçen deyimler ise şunlardır: su gibi akıp gitmek (Yeni Hitit 3 s. 18), taş çıkarmak (Yeni Hitit 3 s. 28), ağzına biber doldurmak, başından geçmek, yüzü kızarmak, gülmekten kırılmak, hoşuna gitmek, havaya girmek, nutku tutulmak, ağza alınmayacak laf, sonu gelmemek, kaşlarını çatmak, laf işitmek, akıl ermemek, esen kalmak, pot kırmak (Yeni Hitit 3 s. 10), içini dökmek, yediği içtiği ayrı gitmemek, bir kalemde silmek, akıl vermek, havadan sudan konuşmak, içli dışlı olmak, ikili oynamak, arası açılmak, sırtından vurmak, işi düşmek (Yeni Hitit 3 s. 21), fırlayıp çıkmak, hoş gelmek, selam vermek (Yeni Hitit 3 s. 29), dizlerinin bağı çözülmek, gözüne uyku girmek (Yeni Hitit 3 s. 34), kendini toparlamak, kendine gelmek, kalbi yerinden fırlamak, sıkıntıdan patlamak (Yeni Hitit 3 s. 35), yüreği ağzına gelmek, kaşlarını çatmak (Yeni Hitit 3 s. 36), kalbi yerinden fırlamak, selam vermek (Yeni Hitit 3 s. 39), nefes alamamak (Yeni Hitit 3 s. 40)

Gökkuşluğu dil öğretim seti 5 kitaptan oluşmaktadır. Bu sette önceki setler gibi ünitelerden oluşmuştur. Diğer setlerde uygulanan yöntem bu sette de uygulanmıştır. Gökkuşluğu dil öğretim seti incelendiğinde ilk iki kitapta atasözü ve deyimlere fazla yer verilmezken üçüncü kitaptan itibaren her ünite de bir deyim bölümü görmek mümkündür. Dil bilgisi konularının metinlerle örtüşmediği tespit edildiği kitaptaki metinlerde dil bilgisi konularını içeren örneklerle de çok az rastlanırken bazı ünitelerde de hiçbir örneğe rastlanmamıştır.

Özellikler	Özelliği taşıyan metin sayısı
Diyalog metni var mı?	31
Dinleme metni var mı?	80
Metinler arası bağlantı var mı?	80
Dil bilgisi konusu ile bağlantı var mı?	58
Metin kültürel özellikler taşıyor mu?	62
Metin kültür aktarımı için yeterli mi?	18
Metinlerde ayrıca bir konuşma bölümü var mı?	80
Metinlerde ayrıca bir yazma bölümü var mı?	80
Metinlerde ayrıca bir okuma bölümü var mı?	49
Metinlerde ayrıca bir anlama bölümü var mı?	80
Metinler yapı (uzunluk- kısalık) yönünden uygun mu?	80
Edebî metin kullanılmış mı?	9
Metin olarak kurgulanmış metinler var mı?	71
Metinlerde uzun ve karmaşık cümlelere yer verilmiş mi? (Düzeylerine göre incelenmiştir.)	0
Metinler öğrencilere bir şeyler öğretmek amacıyla yazılmış öğretici metin mi?	33
Metinlerde dünya tarafından tanınmış Türk şahsiyetlere yer	7

verilmiş mi?	
Metinlerde geleneklerden söz edilmiş mi?	4
Metinlerde atasözleri ve deyimlere yer verilmiş mi?	44
Metinlerin dil ve anlatımı açık ve anlaşılır mı?	80

Tablo 5. Dilset Yayınlarına Ait Gökkuşluğu Dil Öğretim Setindeki Metinlerin Özellikleri

Gökkuşluğu Dil öğretim setindeki metinlerle ilgili değerlendirmeler ise şu şekildedir: 31 Diyalog metni; 80 Dinleme metni; 80 Metinler arası bağlantı; 58 dil bilgisi konusu ile bağlantı; 62 kültürel özellikler taşıyan metin; 18 kültür aktarımı için yeterli metin; 80 ayrıca konuşma bölümü olan metin; 80 ayrıca yazma bölümü olan metin; 49 ayrıca okuma bölümü olan metin; 80 ayrıca anlama bölümü olan metin tespit edilmiştir. 33 metin öğretici nitelik taşıırken, 7 metinde dünyada tanınmış Türk şahsiyetlere yer verdiği, 4 metinde ise Türk geleneklerinden söz edildiği görülmüştür. 44 metinde atasözü ve deyimlerimize yer verilmiştir. 80 metnin yapı yönünden uygun olduğu; 9 edebî metne karşın 71 kurgulanmış metnin kullanıldığı; metinde uzun ve karmaşık cümleye rastlanmadığı; 80 metnin dil ve anlatım açısından açık ve anlaşılır olduğu görülmektedir.

Gökkuşluğu setinde yer alan kültürel unsurlar ile ilgili unsurlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Kitabın adı	Sayfa	Bulunan kültürel unsur
Ders Kitabı 1	Kapak	Kız Kulesi'nin resmi
Ders Kitabı 1	97	Yemek isimleri
Ders Kitabı 1	98,99	Türk yemeklerini resimleri
Ders Kitabı 1	103	Döner resmi
Ders Kitabı 2	Kapak	İstanbul Boğazı'nın resmi
Ders Kitabı 2	52	Kutlama cümleleri
Ders Kitabı 2	57	İstanbul'un tanıtımı
Ders Kitabı 2	58,59	Türkiye'den fotoğraflar
Ders Kitabı 3	Kapak	İstanbul'dan bir görüntü
Ders Kitabı 3	21	Türkiye'nin tanıtımı
Ders Kitabı 3	22	Kız Kulesi'nin resmi
Ders Kitabı 3	27	Van Kedisi resmi ve bilgiler
Ders Kitabı 3	5. Ünite	Yemeklerimizden örnekler
Ders Kitabı 3	45	Mevlana ile ilgili bilgiler
Ders Kitabı 3	63	Ebru sanatı ile ilgili bilgiler
Ders Kitabı 3	75	Nasrettin Hoca ile ilgili bilgiler
Ders Kitabı 3	76,77	Mimar Sinan ve eserleri ile ilgili bilgiler
Ders Kitabı 3	93	Karagöz ve Hacivat ile ilgili bilgiler
Ders Kitabı 4	Kapak	Türk lalesinin resmi

Ders Kitabı 4	9	Harezmi, Mevlana, İtri, Mehmet Akif ve Atatürk ile ilgili bilgiler
Ders Kitabı 4	45	Gaziantep'in düğün gelenekleri
Ders Kitabı 4	74	Bağlama, ud, kanun resmi ve bilgiler
Ders Kitabı 4	75	Barış Manço hakkında bilgi
Ders Kitabı 4	76	Mehter Takımı ile ilgili bilgiler
Ders Kitabı 4	89	Naim Süleymanoğlu ile ilgili bilgiler
Ders Kitabı 5	Kapak	Kapodakya resimleri
Ders Kitabı 5	74,75	Bir deyim hikâyesi
Ders Kitabı 5	92,93	Turgut Özal'ın hayatı

Tablo 6. Gökkuşığı Dil Öğretim Setinde Bulunan Kültürel Unsur İle İlgili Örnekler

Gökkuşığı setinde yer alan kültürel unsurlar ile ilgili unsurlar ise şu şekildedir: Resim olarak, Kız Kulesi (Gökkuşığı 1 kapak/ Gökkuşığı 3 s. 22), yemekler (Gökkuşığı 1 s. 97, 98, 99), döner (Gökkuşığı 1 s. 103), İstanbul Boğazı (Gökkuşığı 2 kapak), Türkiye manzaraları (Gökkuşığı 2 s. 58-59), lale (Gökkuşığı 4 kapak), bağlama, ud, kanun (Gökkuşığı 4 s. 74), Kapadokya (Gökkuşığı 5 kapak); Gelenek görenekleri içeren metinler yemeklerimiz (Gökkuşığı 3 s. 5. ünite), Karagöz ile Hacivat (Gökkuşığı 3 s. 93), Gaziantep düğünleri (Gökkuşığı 4 s. 45), kutlamalarda kullandığımız cümleler (Gökkuşığı 2 s. 52) yer almakta. Hem bilgi hem de resimlerin olduğu metinler ise İstanbul (Gökkuşığı 2 s. 57), ebru sanatı (Gökkuşığı 3 s. 63), mehteran (Gökkuşığı 4 s. 76) bahsedilmiştir. Tanınmış şahsiyetler Mevlana (Gökkuşığı 3 s. 45), Mimar Sinan (Gökkuşığı 3 s. 76-77), Nasreddin Hoca (Gökkuşığı 3 s. 75), Harezmi, Mevlana, İtri, Mehmet Akif Ersoy, Atatürk (Gökkuşığı 4 s. 9), Barış Manço (Gökkuşığı 4 s. 75), Naim Süleymanoğlu (Gökkuşığı 4 s. 89), Turgut Özal (Gökkuşığı 5 s. 92-93); tarihi ve turistik açıdan önemli merkezlerimizden Van (Gökkuşığı 3 s. 27) ilimiz, genel olarak Türkiye (Gökkuşığı 3 s. 21) anlatılmıştır. Metinler içinde geçen deyim ise hikayesiyle birlikte (Gökkuşığı 5 s. 74-75) verilmiştir.

Bulgu ve Yorumlar

Dil öğretiminde kullanılan metinleri kültürlerarası yaklaşımdan hareketle incelerken sadece kültür aktarımı açısından bakmak metinlerin işlevini tam olarak yerine getirmesini engelleyecektir. Bu nedenle dil öğretimi kültür ve dil kuralları ile birlikte bir bütün olarak düşünmek gerekir. Bu açıdan çalışmamızda yer alan kitaplar hem kültür aktarımı açısından hem de dil öğretimi açısından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

1. Setler seviyeye göre kitap dizilerinden oluşmuştur.

a) Orhun dil öğretim seti 1, 2, 3 ve ileri düzey olmak üzere dört basamağa göre hazırlanmıştır. İlk üç basamakta kitaplar üniteler halinde ileri düzeyde ise metinler halindedir. Bu nedenle setlerin incelenmesinde tutarlılık sağlamak adına ileri düzeyde yer alan her metni bir ünite gibi düşünerek hareket edilmiştir.

b) Yeni Hitit dil öğretim seti temel, orta ve yüksek olmak üzere üç basamağa göre hazırlanmıştır.

c) Dilset yayınlarına ait Gökkuşuğu adlı dil öğretim seti ise beş basamağa göre hazırlanmıştır.

2. Bu setler “Ders Kitabı”, “Öğrenci Çalışma Kitabı”, “Öğretmen Kitabı” şeklinde oluşturulmuştur.

3. Diyalog metinlerinin kullanımları açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 38, Yeni Hitit dil öğretim setinde 0 (bunun nedeni kitaplarda diyalog metinleri ünite içleri yerine kitabın sonunda ek olarak verilmesidir. Aslında her ünite için diyalog metni mevcuttur.), Gökkuşuğu dil öğretim setinde 31 adet ünite içi diyalog metni tespit edilmiştir.

4. Dinleme metinleri açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 45, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşuğu dil öğretim setinde 80 adet ünite içinde dinleme ile ilgili bölüm tespit edilmiştir.

5. Metinler arası bağlantı açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 59, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşuğu dil öğretim setinde 80 adet metnin üniteler içinde birbiri ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.

6. Dil bilgisi konuları ile metinler arasındaki bağlantı açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 39, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşuğu dil öğretim setinde 58 adet ünite içinde metnin dil bilgisi konusu ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.

7. Metinlerin kültürel özellik taşıması açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 66, Yeni Hitit dil öğretim setinde 21, Gökkuşuğu dil öğretim setinde 62 adet ünite içinde kültürel özellik tespit edilmiştir.

8. Metinlerin kültür aktarımı için yeterliliği açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 51 unsurun dili ve yapıyı öğretmek yerine sadece kendi kültürünü dayatmaya yönelik bir yol takip edildiği görülmüştür. Yeni Hitit dil öğretim setinde 4, Gökkuşuğu dil öğretim setinde 18 adet ünite genel olarak bağlama uygun olmayan ya da bizim kültürümüze ait olmayan unsurlara yer verilmiştir.

9. Konuşma bölümünün varlığı açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 44, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 80 adet ünite içinde konuşma bölümü tespit edilmiştir.

10. Yazma bölümünün varlığı açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 45, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 80 adet ünite içinde yazma bölümü tespit edilmiştir.

11. Okuma bölümünün varlığı açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 45, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 80 adet ünite içinde okuma bölümü tespit edilmiştir.

12. Anlama bölümünün varlığı açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 93, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 80 adet ünite içinde anlama bölümü tespit edilmiştir.

13. Metinlere yapı yani uzunluk kısalık açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 103, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 80 adet ünite içinde metinlerin yapı yönünden uygun olduğu tespit edilmiştir.

14. Edebî metinlerin kullanımı açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 68, Yeni Hitit dil öğrenim setinde 3, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 9 adet ünite içinde edebî metin tespit edilmiştir.

15. Kurgulanmış metin açısından bakıldığında Orhun dil öğretim setinde 47, Yeni Hitit dil öğrenim setinde 24, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 71 adet ünite içinde kurgulanmış metin tespit edilmiştir.

16. Düzeylerine göre uzun ve karmaşık cümlelere yer verilme açısından bakıldığında Orhun dil öğretim setinde 9, Yeni Hitit dil öğretim setinde 2 adet uzun ve karmaşık cümle tespit edilmiş, Gökkuşacağı dil öğretim setinde ise bu tür cümlelere rastlanmamıştır.

17. Öğretici metin açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 82, Yeni Hitit dil öğrenim setinde 24, Gökkuşacağı dil öğrenim setinde 33 adet ünite içinde öğretici metin tespit edilmiştir.

18. Dünyaca tanınmış veya kültürümüzü aktarabileceğimiz Türk şahsiyetlere yer verme açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 34, Yeni Hitit dil öğretim setinde 5, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 7 adet ünite içinde Türk şahsiyetlere yer verildiği tespit edilmiştir.

19. Gelenekler açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 30, Yeni Hitit dil öğretim setinde 4, Gökkuşacağı dil öğretim setinde 4 adet ünite içinde geleneklerin verildiği tespit edilmiştir.

20. Atasözleri ve deyimlere yer verme açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 65, Yeni Hitit dil öğretim setinde 22, Gökkuşa-

ğı dil öğretim setinde 44 adet ünite içinde atasözü ve deyim tespit edilmiştir.

21. Dil ve anlatımın açık ve anlaşılır olması açısından bakıldığında; Orhun dil öğretim setinde 103, Yeni Hitit dil öğretim setinde 24, Gökkuşuğı dil öğretim setinde 80 adet ünite içinde yer alan metinlerin dil ve anlatımın açık ve anlaşılır olduğu tespit edilmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında her kurum çoğunlukla kendi deneyim ve birikimlerinden beslenerek ders araç gereçleri hazırlanma yolunu tercih etmektedir. Örneklemler olarak seçilen üç dil öğretim setinden yalnızca HİTİT serisinin Avrupa Dil Portfolyosu standartlarına uygun olarak hazırlanmış olduğu tespit edilmiştir.

Her üç kitap değerlendirildiğinde kitaplar arasında kültürel unsurlarımızdan hangilerinin öncelikli olarak verilmesi ve ne kadar verilmesi gerektiğı konusunda bir ölçütün olmadığı gözlemlenmiştir. Yeni Hitit Dil Öğretim Setinde günlük yaşamla ilgili kültürel unsurlara pek fazla yer verilmemiş, yer alan kültürel unsurların da atasözleri ve deyimlerle sınırlandırıldığı görülmüştür. Türk cumhuriyetleri ve akraba toplulukları için hazırlanması sebebiyle ortak değerleri vurgulamak adına gelenekler konusuna Yeni Hitit Dil Öğretim Setine göre daha fazla yer veren Orhun Dil Öğretim Setinde ise etkinliklerin çok sınırlı tutulduğu, özgün etkinliklere yer verilmediğı ve ortak değerlerimizden ziyade bize özgü değerlere yer verildiğı tespit edilmiştir. Edebî metinler ve öğretici metinlerin kullanımını açısından Orhun dil öğretim setinin diğer setlerle aralarında anlamlı bir fark vardır. Metinlerin yapısı itibarıyla karmaşık cümlelere yer vermemesi noktasında Hitit ve Gökkuşuğı dil öğretim setinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi açısından gereken nitelikleri taşıdığı görülmüştür.

Öneriler

1. Yabancı dil olarak Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürlerarası yaklaşımdan hareketle kullanacağımız metinlerin kültür aktarımı açısından dikkatli bir şekilde incelenmesi ve aktarılacak kültürel unsurların titizlikle seçilmesi gerekmektedir.

2. Kültür aktarımı yapmak adına bütün kültürel unsurların verilmesi daha doğrusu günümüzde işlevine az rastlanan kültürel unsurların ya da kendi içinde bile çelişen kültürel unsurların verilmesi yabancıların da çelişkiye düşmesine neden olacağından metinlere konulacak kültürel unsurların günümüz şartlarında olmasına dikkat edilmelidir.

3. Kültür aktarımı yaparken bağlama uygun olmasına, kültürü öğretirken anlaşmayı sağlamanın amaç edinilmesine dikkat edilmelidir.

4. Metinler öğrenciye vermek istediğimiz bilgilerin, değerlerin bulunduğu yerlerdir. Özellikle yabancı dil olarak Türkiye Türkçesi öğretirken seçeceğimiz metinler hem kültürümüzü yansıtmalı hem de bu öğrencilere vermek istediğimiz bilgileri içermelidir.

5. Yaşayış ve günlük hayat ile ilgili unsurlar aktarılırken kültürel unsurların da verilmesine dikkat edilmelidir. Bu unsurları; karşılaşmalar, selamlaşmalar ve tanıştırmalar ile ilgili unsurlar; kişilerin sohbetleri esnasında kullandıkları yaşa, yakınlığa ve toplum içindeki statüsüne bağlı yaklaşımlar ile ilgili unsurlar, yemekler ve içecekler ile ilgili unsurlar, aile içinde gerçekleşen yaşam ile ilgili unsurlar, yaşanılan yer ile ilgili unsurlar, komşuluk ilişkileri ile ilgili unsurlar, şehir ve kırsal kesim arasındaki yaşayış farklılıkları ile ilgili unsurlar, giyim ile ilgili unsurlar, çalışma ve çalışma ortamları ile ilgili unsurlar, siyaset ile ilgili unsurlar, randevular ile ilgili unsurlar, eğitim ve eğitim ortamları ile öğrenme ortamları ile ilgili unsurlar, oynanan oyunlar ile ilgili unsurlar, dinlenen müzikler ile ilgili unsurlar, din ile ilgili yaşanmışlıklar ile ilgili unsurlar, bayramlar, kutlama ve anma günleri ile ilgili unsurlar, evlenme ve ölüm ile ilgili unsurlar, evlere yapılan davetler ile ilgili unsurlar, sağlık ve tedaviler ile ilgili unsurlar, temizlik ile ilgili unsurlar, tepkileri dile getirme yöntemleri, toplum içinde anlatılan hikâye, masal, efsane ile ilgili unsurlar, günlük hayatta kullanılan atasözleri ve deyimler ile ilgili unsurlar, günlük hayatta duyguları ifade etmek veya bir durumu anlatmak için kullanılan jest ve mimikler ile ilgili unsurlar şeklinde sıralayabiliriz. Yukarıdaki unsurlar bize özgü hâlleriyle metinlerde işlenmelidir.

6. Öğrencilere hedef dili öğrenirken yapılabileceği hatalar ve bu hataların hedef kültürde yaratacağı etkiler ile bu unsurların uygulanışı esnasında söylenmemesi gereken sözcükler hakkında bilgiler veren metinler oluşturulmalıdır.

7. Yabancı dil olarak Türkiye Türkçesi öğretimi esnasında dikkatleri çekebilecek kültürel öğelerin başında sanat ve sanat eserleri gelir. Bizdeki ahşap oymacılığı, ebru, minyatür gibi sanatları anlatan metinler hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKARSU, Bedia (1998), *Wilhelm von Humboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul.
- AKSAN, Doğan (2000), *Her Yönüyle Dil*, TDK Yay., Ankara.
- AKTAŞ, Tahsin (2004), "Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (12): 45-57.

- AKTAŞ, Tahsin (2007), "Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım", *Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi*, Ankara.
- ASLAN, Yasin (2007), "Yabancı Dil Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar". *Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi*, Ankara.
- BAYMUR, Fuat (1959), *Türkçe Öğretimi*, İnkılâp Kitap Evi, İstanbul.
- DEMİRCAN, Ömer (1990), *Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri*, Can Ofset, İstanbul.
- GÖKMEN, M. Ertan (2005), "Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası İletişimsel Edinç", *Dil Dergisi*, (128), Nisan Mayıs Haziran 69-78.
- GÜR, Hakan (1995b), "Dil Öğretim Yöntemleri (3): 1.İşitsel-Görsel Yöntem, 2. Bilişsel Yöntem, 3. Seçmecî Yöntem". *Dil Dergisi* (35): Eylül 74.
- KAFESOĞLU, İbrahim (1993), *Türk Mili Kültürü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- KAPLAN, Mehmet (2002), *Kültür ve Dil*, Dergâh Yay., İstanbul.
- KOÇ, Nurettin (1988), "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi", *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı (1986) Bildirileri*, Ankara, s. 241-247.
- KURT, Cemil-NURŞEN, Aygün-LEBLEBİCİ, Elif-COŞKUN, Özden (2009), *Yeni Hitit Dil Öğrenim Seti I/II/III*, AÜ TÖMER Yay., Ankara.
- ÖZBAY, Murat-TEMİZYÜREK, Fahri (2004), *Orhun Dil Öğretim Seti I/II/III/TİKA Yay.*, Ankara.
- ÖZÜNLÜ, Ünal (1983), "Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Kullanılması". *Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı*, (379-380): Temmuz-Ağustos, 184.
- ÖZTÜRK, Tuncay-AKÇAY, Sezgin-YİĞİT, Abdullah vd. (2009), *Gökkuşluğu Dil Öğretim Seti I/II/III/IV/V*, Dilset Yay., İstanbul.
- PEHLİVAN, Filiz (2007), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları*, (İÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- MEB. Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2005), *Türkiye Türkçesi Öğretim Programı*.
- UYGUR, Nermi (1996), *Kültür Kuramı*, Yapı Kredi Yay., İstanbul.
- UYGUR, Nermi (2001), *Dilin Gücü*, Yapı Kredi Yay., İstanbul.
- ÜLKER, Nilüfer (2007), *Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış*, (İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Ziya Gökalp, (2003), *Türkçülüğün Esasları*, Kumsaati Yay., İstanbul.

Copyright of Journal of Türklük Bilimi Arastirmalari is the property of Turkluk Bilimi Arastirmalari Dergisi and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.